

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ НАУК УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНА БІБЛІОТЕКА УКРАЇНИ ІМЕНІ В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

**КАРТКОВІ КАТАЛОГИ
В СИСТЕМІ
НАУКОВО-ІНФОРМАЦІЙНИХ РЕСУРСІВ
НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ
імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО**

Методичний посібник

Київ 2015

ББК Ч737.54-7(4УКР)511.1 я82
УДК 017(083.132)
Я44

**Карткові каталоги в системі науково-інформаційних ресурсів
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського** : метод. посіб. /
НАН України. Нац. б-ка України ім. В. І. Вернадського ; уклад. : Г. А. Кузьменко,
Т. П. Медвідь. – Київ, 2015. – 48 с.
ISBN 978-966-02-7749-6

У виданні розкрито принципи формування генеральних карткових каталогів
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського. Відображено їх
хронологію, структуру наповнення та особливості пошуку видань. Посібник
допоможе читачам зорієнтуватися в алфавітному і систематичному каталогах
бібліотеки та знайти необхідні документи з визначеної тематики. Видання
прислужиться і користувачам сканованих (імідж-каталогів) НБУВ.

Для широкого кола користувачів.

ББК Ч737.54-7(4УКР)511.1 я82
УДК 017(083.132)

Укладачі

Галина Анатоліївна Кузьменко
Тетяна Петрівна Медвідь

Відповідальний редактор

Тетяна Василівна Добко

Науковий консультант

Петро Іванович Шекера

Рецензенти

Олександра Петрівна Ткаченко
Олена Григорівна Яковенко

Затверджено до друку вченою радою
Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського

ISBN 978-966-02-7749-6

© Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського, 2015
© Г. А. Кузьменко, Т. П. Медвідь, 2015

Вступ

Національна бібліотека України імені В. І. Вернадського (НБУВ) була
заснована 2 (15) серпня 1918 року з ініціативи видатних представників
українських вчених М. П. Василенка, В. І. Вернадського, А. Ю. Кримського,
С. О. Єфремова, В. О. Кордта, Г. П. Житецького, які створили першу в історії
України національну книгозбірню як загальнодержавну наукову установу.
Впродовж свого існування Бібліотека неодноразово змінювала свій статус,
напрями діяльності та назву: Національна бібліотека України в місті Києві
при Українській Академії наук (1919); Всенародна (Національна) Бібліотека
України при Всеукраїнській Академії наук у м. Києві (1919–1920);
Всенародна Бібліотека України в Києві (1920–1934); Бібліотека Академії наук
УРСР (1934–1948); Державна публічна бібліотека УРСР (1948–1964);
Центральна наукова бібліотека Академії наук УРСР (1965–1988); Центральна
наукова бібліотека Академії наук УРСР ім. В. І. Вернадського (1988–1996).
Від 1997 р. за Указом Президента України – Національна бібліотека України
імені В. І. Вернадського.

НБУВ є головною бібліотекою Української держави, загально-
державним комплексним бібліотечно-інформаційним, науково-дослідним
і культурним центром, державним сховищем рукописної спадщини, творів
друку та документів на всіх видах носіїв інформації, що створюються в
Україні, колекцією світової літератури. Фонди Бібліотеки нараховують
понад 15 млн примірників. Сучасна бібліотека є елементом глобального
інформаційного простору. У взаємодії з національними спеціалізованими
та іншими бібліотеками загальнонаціонального значення Національна
бібліотека України імені В. І. Вернадського забезпечує комплектування,
наукове опрацювання, зберігання та загальнодоступність національних
інформаційних ресурсів, повноту інформації про їх склад, а також доступ
до світових джерел інформації.

На сьогодні традиційні бібліотечні технології стали набувати нових рис,
форм, якостей та властивостей. Для повноцінного інформаційного
забезпечення бібліотека удосконалює технології з метою задоволення
інформаційних потреб і запитів користувачів, розвиває нові форми
обслуговування. Створюються нові види інформаційних продуктів,
впроваджуються інноваційні інформаційні послуги, здійснюється
формування електронних інформаційних ресурсів. З 1994 року в НБУВ
формується електронний каталог, що відображає книги, періодичні та
продовжувані видання, дисертації, автореферати дисертацій, нотні та
образотворчі видання тощо, доступні віддаленим користувачам

(www.nbuv.gov.ua). Здійснюється велика робота з оцифрування цінних, рідкісних та суспільно значущих видань. На веб-порталі Бібліотеки представлено скановані карткові імідж-каталоги: генеральний алфавітний каталог, каталог дисертацій, каталоги історико-культурних фондів. Разом з тим, традиційні бібліотечні каталоги не втратили своєї актуальності у пошуку необхідної інформації.

У посібнику подано детальний опис структури та принципів формування важливої частини довідково-пошукового апарату бібліотеки – карткових каталогів, які багатоаспектно розкривають склад фонду за авторськими, тематичними та хронологічними ознаками. Посібник дасть змогу користувачам краще зорієнтуватися у їх побудові, здійснювати самостійний кваліфікований пошук інформації.

Пропонований посібник стане в нагоді і користувачам, які по-слуговуються імідж-каталогами на веб-порталі Бібліотеки, так само буде корисним для читачів, працівників бібліотеки, усіх, хто цікавиться організацією і структурою карткових каталогів.

СИСТЕМА КАТАЛОГІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

Розкрити фонди і зробити їх доступними для широкого загалу читачів є одним з основних завдань Бібліотеки. Виконанню цього завдання слугує розгалужена система каталогів, яка є складником довідково-бібліографічного апарату Бібліотеки та сукупністю планомірно організованих, взаємопов'язаних складників, які доповнюють один одного. Система каталогів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського (НБУВ) відображає документи, що є у фонді, які організовані за певним принципом і розкривають склад і зміст бібліотечного фонду в різних аспектах. За способом групування бібліографічних записів каталоги і картотеки поділяються на **алфавітні, систематичні, хронологічні, топографічні.**

Основними каталогами при пошуку відповідного інформаційного джерела у НБУВ є алфавітний і систематичний, які посідають провідне місце в бібліотечній інформаційно-пошуковій системі.

Система каталогів НБУВ відповідає структурі її фондів і складається з:

- **центральної системи каталогів**, які відображають фонди основного зберігання НБУВ. До неї належать також каталоги окремих зібрань і колекцій основного книгосховища НБУВ, у тому числі каталог архівного фонду видань України, а також зведений алфавітний каталог іноземних книг наукових установ НАН України, починаючи з 1970 року;

- **каталогів, які відображають фонди окремих підрозділів НБУВ.**

ЦЕНТРАЛЬНА СИСТЕМА КАТАЛОГІВ НАЦІОНАЛЬНОЇ БІБЛІОТЕКИ УКРАЇНИ імені В. І. ВЕРНАДСЬКОГО

До структури центральної системи каталогів НБУВ входять такі каталоги:

- ◎ Генеральний (службового користування) і читацький (загального користування) алфавітні каталоги книг, надрукованих кириличним шрифтом.
- ◎ Генеральний (загального користування) систематичний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом.
- ◎ Алфавітний каталог авторефератів дисертацій.
- ◎ Алфавітний і систематичний каталоги дисертацій.
- ◎ Генеральний алфавітний (загального користування) і систематичний (загального користування) каталоги книг, надрукованих латинським шрифтом.
- ◎ Генеральні алфавітні каталоги журналів та продовжуваних видань, надрукованих кириличним та латинським шрифтами.
- ◎ Зведений алфавітний каталог іноземних книг, що надходять до фондів бібліотек установ НАН України (крім НБУВ) за централізованим комплектуванням.
- ◎ Каталог архівного фонду видань України (службового користування).
- ◎ Каталоги окремих колекцій основного книгозбирання.

Каталоги загального користування розташовані у корпусі НБУВ за адресою: Голосіївський проспект, 3; 1-й поверх. Алфавітні – ліворуч від входу, систематичні – праворуч (див. Додаток 1).

АЛФАВІТНИЙ КАТАЛОГ

Алфавітний каталог інформує користувачів про наявність конкретних видань у бібліотеці. Звертаються до нього тоді, коли *є точні дані про видання або якщо необхідно знайти праці окремого автора, колективу тощо.*

В алфавітному каталозі картки з описами книг розставлені за алфавітом прізвищ авторів, назв книг (якщо автора не зазначено), найменувань організацій, установ. Алфавітні каталоги НБУВ є головним джерелом інформації про авторський і мовний склад фонду. Вони складені за кириличним та латинським шрифтом.

Зведений алфавітний ряд кириличного шрифту для пошуку документів:

А, Б, В, Г, Д, Ї (серб. Дьжь), Е, Є, Ж, З, И, І, Ї, Й, Ј (серб. Й), К, Л, Љ (серб. Л), М, Н, Њ (серб. Н), О, П, Р, С, Т, Ћ (серб. Тьч), У, Ф, Х, Ц, Ч, Ъ (серб. Дж), Ш, Щ, Ъ, Ы, Ь, Э, Ю, Я.

Перелік читацьких алфавітних каталогів, які є в НБУВ:

- ◎ Алфавітний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом (з 1940 р.).
- ◎ Генеральний алфавітний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом (з XVIII ст.).
- ◎ Генеральний алфавітний каталог журналів і продовжуваних видань, надрукованих кириличним шрифтом (з XIX ст.).
- ◎ Генеральний алфавітний каталог журналів і продовжуваних видань, надрукованих латинським шрифтом (з XIX ст.).
- ◎ Алфавітний каталог дисертацій (з 1951 р.).
- ◎ Алфавітний каталог авторефератів дисертацій (з 1966 р.).
- ◎ Зведений алфавітний каталог зарубіжних книг, що надходять до бібліотек установ НАН України (з поч. XX ст.).

Правила розміщення карток в алфавітному каталозі

Щоб знайти в алфавітному каталозі потрібне видання, необхідно знати основні правила розміщення в ньому бібліографічних записів.

Кожний бібліографічний запис складають відповідно до національних стандартів України *. Бібліографічні записи на картках можуть бути як друкованими, так і рукописними. Вони містять бібліографічний опис документа, шифр зберігання, класифікаційний індекс (рис. 1).

BA782324

Кругляк, Марина Едуардівна.

Історія України [Текст] : навч. метод. посіб. / М. Е.

Кругляк ; Житомир. держ. технол. ун-т. - Житомир : Волинь
2014. - 191 с. - 100 прим.

ТЗ(4УКР) я73

я44

Рис. 1. Зразок каталожної картки з бібліографічним записом

Цей бібліографічний запис містить такі структурні елементи:

BA782324 – шифр, за яким зберігається документ у фондах НБУВ;

Кругляк, Марина Едуардівна – прізвище, ім'я та по батькові автора;

Історія України [Текст] : навч. метод. посіб. / **М. Е. Кругляк ; Житомир. держ. технол. ун-т. – Житомир : Волинь, 2014. – 191 с. – 100. прим** – бібліографічний опис документа, в якому зазначено назву, місце і рік видання, кількість сторінок, примірників тощо;

ТЗ(4УКР) я73 – класифікаційний індекс.

* ДСТУ ГОСТ 7.1:2006 Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання (ГОСТ 7.1-2003, IDT) / оформ. Ю. Кожедуб. – Офіц. вид. – Чинний в Україні від 01.07.2007. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – III, III, 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи) (Національний стандарт України);

ДСТУ 3582:2013 Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською мовою. Загальні вимоги та правила (ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). – На заміну ДСТУ 3582-97 ; Чинний від 2014-01-01. – Київ :

Місце картки в загальному алфавіті визначається першим за порядком словом бібліографічного запису, незалежно від того, прізвище це чи назва видання. Прийменник вважається окремим словом. Наприклад:

В мирні дні

В полум'ї слави

Васильєв К. А.

Ваш дом

Во имя жизни

Во славу Отчизны

Вольський Н. П.

Вольський альманах

Вороны

У разі збігу перших слів бібліографічного запису картки розставляються за алфавітом других слів, а якщо збігаються й другі слова – то за третіми тощо:

Питання антропології

Питання археології

Питання історії Великобританії

Питання історії Данії

Питання історії і діалектології

Питання історії та історіографії

Питання історії та теорії літератури

Питання історії та теорії російської мови

Каталожні картки на твори авторів, прізвища яких збігаються, розставляються за алфавітом їх ініціалів. Першою ставиться картка з прізвищем, при якому немає ініціалів, потім картка, на якій позначено прізвище з одним ініціалом, далі – з двома ініціалами, після чого – прізвища в алфавіті розкритих імен та по батькові:

Михайлов

Михайлов А.

Михайлов А. Н.

Михайлов Анатолій Федорович

Михайлов Антон Петрович

Михайлов Арнольд Андрійович

Михайлов Олександр Іванович

Михайлов Олександр Олексійович

Мінекономрозвитку України, 2014. – III, 15 с. – (Національний стандарт України) (Інформація та документація).

Михайлов Олександр Петрович
Михайлов Олександр Сергійович
Михайлов Олексій Олексійович
Михайлов Олексій Степанович

При пошуку документа, в якому зазначено прізвище і нерозкриті ініціали автора, слід мати на увазі, що необхідно перебрати усі картки, у яких збігається перша буква імені, тому що картка Іванов Арнольд Андрійович (А. А.) буде стояти після Іванова Аркадія Сергійовича (А. С), Іванова Анатолія Федоровича (А. Ф.) тощо.

Картки з записами творів, автори яких мають подвійне прізвище, розставляються в каталозі після видань авторів з однослівним прізвищем:

Смирнов М. П.
Смирнов-Аляев Г. А.
Смирнов-Сокольский Н. П.
Смирнова Е. С.
Смирнова-Ракитина В. А.

У подвійних прізвищах кожна його частина розглядається як окреме слово, і при збігу перших частин розстановка здійснюється за алфавітом частин:

Смирнов-Бірюк
Смирнов-Возик

Скорочена форма (аббревіатура) назви країни, організації, установи тощо при розміщенні розглядається у комбінації літер, тобто не розкривається й ставиться в порядку алфавіту букв скороченого найменування:

Соединенные Штаты Америки
Сорокін А. С.
Соснові ліси
Средние века
Станіславський і театр
Суздаль
Сучасні проблеми фізики
США

Якщо заголовок починається із числівника у вигляді цифри, то картки розміщуються у буквеному прочитанні цифри:

Сорин Ю. Н.
40 австралійських новел
Сорок років Великої перемоги
Сороковська С. І.

Картки з бібліографічними записами творів окремого автора розташовуються у каталозі у такому порядку:

Повне зібрання творів
Зібрання творів
Твори
Вибрані твори
Окремі твори (за алфавітом назв)
Персоналія (Твори про життя і діяльність)

Наприклад:

Толстой Л. Н. Полное собрание сочинений: в 90 т.
Полное собрание сочинений: в 30 т.
Собрание сочинений: в 22 т.
Собрание сочинений: в 14 т.
Сочинения: в 5 т.
Избранные сочинения: в 3 т.
Избранное
Анна Каренина
Божеское и человеческое
Война и мир
Воскресение
Повести
Рассказы
Смерть Ивана Ильича
Л. Н. Толстой в фотографиях

Розміщення карток різних видань того самого твору здійснюється в прямій хронології, тобто картка на останнє видання ставиться наприкінці:

1. Шевченко, Тарас Григорович.
Кобзар / Т. Г. Шевченко. – Х., 1996.
2. Шевченко, Тарас Григорович.
Кобзар / Т. Г. Шевченко. – К., 1997.
3. Шевченко, Тарас Григорович.
Кобзар / Т. Г. Шевченко. – К., 1998.

Картки з бібліографічними записами видань, які присвячені творчості певного автора (персоналії), розставляються після

основних описів творів цього автора за роздільником «Твори про життя і діяльність».

На допомогу читачеві в пошуку необхідного видання, крім основного запису, в алфавітному каталозі даються додаткові записи на співавторів, укладачів, редакторів збірників, заголовки видань, а також на особу або установу, діяльності яких присвячена книга.

Приклад основнота додаткового бібліографічних записів видання з двома авторами:

Основний бібліографічний запис:

Кузик, Борис Миколайович

У плінні часу: Енциклопедія Олександрівщини / Б. М. Кузик,

В. В. Білошапка. – Київ: Мистецтво, 2002. – 319 с.: фот.

Додатковий бібліографічний запис на співавтора:

Білошапка, Василь Вікторович, Кузик, Борис Миколайович.

У плінні часу: Енциклопедія Олександрівщини / Б. М. Кузик,

В. В. Білошапка. – Київ: Мистецтво. 2002. – 319 с.: фот.

Якщо твори одного автора видаються різними мовами, під різними прізвищами (псевдоніми, зміна прізвища) або прізвище автора має різне написання, ставляться пояснювальні картки, що відсилають читача до авторитетного запису прізвища, під яким збираються бібліографічні записи всіх творів автора:

Чайченко Василь

див.

Грінченко Борис Дмитрович

При повному збігу прізвища, ініціалів (розкритих, нерозкритих) власних імен слід звернути увагу на позначення на картці (додаткові відомості). Ними можуть бути: батько, син, старший, молодший, звання, титул, сан, спеціальність. Такі картки групуються за алфавітом цих ознак:

Дюма Олександр (батько)

Дюма Олександр (син)

Додаткові бібліографічні записи на співавторів, укладачів розставляються в єдиному алфавіті з основними записами, у яких та ж особа є єдиним або першим автором. Заголовок у такому разі до уваги не береться.

Додаткові бібліографічні записи на редакторів та перекладачів

розташовані після творів, у яких вони виступають авторами і спів-авторами.

У разі відсутності автора або коли авторів чотири і більше, бібліографічний запис складається під назвою твору. Це правило діє і для збірників творів різних авторів під загальною назвою, довідників, словників, бібліографічних покажчиків, хрестоматій тощо:

Українсько-перський словник: 20 000 сл. / Х. Р. Салімі [та ін.]

(уклад.). – Київ: Кондор. 2006. – 376 с.

Почесне звання, вчений ступінь, назва професії тощо, які подані повністю або скорочено, при розстановці беруться до уваги тільки тоді, коли вони є першим словом заголовку:

Академік Станіслав Дністрянський

Пам'яті композитора й музикознавця А. Мухи

Пам'яті поета В. Стуса

Збірки, назви яких починаються з прізвища певного автора, розставляються після творів про його життя та діяльність:

Шевченко, Тарас Григорович, про нього

Уклін Кобзареві : альманах. – Черкаси, 2014. – 60 с.

Шевченко в народній творчості: збірник / АН УРСР. Ін-т укр.

фольклору ; упоряд. Д. Кушнарєнко [та ін.]. – Київ, 1940. – 192 с.

Каталожні картки з бібліографічними записами видань однойменних колективів, установ розміщуються в каталозі за місцем їх географічного знаходження в алфавітному порядку:

Інститут історії (Баку)

Інститут історії (Москва)

Інститут історії (Ташкент)

Бібліографічні записи видань тимчасових колективів (конференцій, з'їздів, конгресів), які різняться тільки цифровими позначеннями і часом їх проведення, розміщуються у порядку їх нумерації:

Міжнародний конгрес українців (2; 1993; Львів)

Міжнародний конгрес українців (3; 1996; Харків)

Міжнародний конгрес українців (4; 1999; Одеса)

Документи офіційних видань вищих органів влади і державного управління відображаються у загальному алфавіті назв установ:

Україна. Верховна Рада
Україна. Верховний Суд
Україна. Закони

Усі видання та перевидання конституцій, законів, міжнародних угод тощо зібрані у каталозі під колективним автором, які складаються з назви країни і наступних слів «Конституція», «Закони», «Угоди», розставляються у прямій хронологічній послідовності:

Україна. Конституція (1996)

В алфавітному каталозі книг на назви періодичних видань є відсилання до каталогу періодики:

Київський університет ім. Тараса Шевченка
Вісник. Сер.: Історія. – (видається з) – Київ, (комплектуються з) 1958.

Див. Каталог періодичних видань

Усі види бібліографічних записів у каталозі розставляються в єдиному алфавітному ряду.

У прізвищах та іменах китайських, корейських, в'єтнамських, бірманських і японських авторів кожна складова частина вважається самостійним словом:

Хо Сун Линь
Хо Чунг Зунг
Хо Шао Тан

Якщо європейське прізвище збігається з першою частиною східного, останнє вважається складнішим і ставиться у каталозі після європейського:

Мин, Д. И.
Мин, Евгений Мионович
Мин Ен Рок
Мин Чен

У прізвищах арабського походження артиклі **аль, аг, алі** тощо, які пишуться перед прізвищем з маленької літери, до уваги не беруться. Їх присутність у середині прізвища впливає на алфавіт:

аль-Бируни
Абу-ль-фарадж

Артиклі, прийменники, частки перед прізвищем (Абу, Бен, Ван, Де, Ла, Ле, Мак, Тер, та ін.), написані окремо або через тире, вважаються невід'ємною частиною прізвища:

Лабан Павел Исакович
Ла-Барт Фердинанд Георгиевич
Лабас Алексей Аркадьевич

Картки за криптонімами, власними іменами, титулами тощо розставляються в єдиному алфавітному ряду:

криптоніми:

Н.
Н. А.
Н...въ. Н.
Н-ский

власне ім'я:

Никон (архіандрит)
Никон (патріарх)

Генеральний алфавітний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом

Алфавітний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом, організовано за тими ж правилами, що і алфавітний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом.

У цьому каталозі в єдиному алфавітному ряду розміщені бібліографічні записи документів, виданих англійською, німецькою, французькою, польською та іншими мовами, основою яких є латинський алфавіт.

Зведений алфавітний ряд латинського шрифту для пошуку документів:

**A, B, C, D, E, F, G, H, I, J, K, L, M, N, O, P, Q, R, S, T, U,
V, W, X, Y, Z.**

Каталог відображає монографії, збірники праць колективних авторів, збірники матеріалів конференцій тощо, твори іноземних авторів, анонімні твори, матеріали зарубіжних і міжнародних установ та організацій, а також твори вітчизняних авторів, перекладені та видані іноземними мовами.

Переклади творів групуються за алфавітом назв, на першому місці стоїть твір мовою оригіналу.

При розстановці карток діакритичні знаки не беруться до уваги. Також не зважають на артиклі, частки у називному відмінку на початку слова. Проте, якщо частки Mac, O' передують прізвищем і є їх невід'ємною частиною, то вони розглядаються як одне слово:

Dabrowska, Maria
D'Annunzio G.
McCabe, Warren L.
McReynolds, Andrew W.
Neuman, Robert
Der mezeitliche Strassenbau
O'Bannon Lester S.
O'Brien Joseph F.

Бібліографічний запис документів, надрукованих китайською, японською, корейською, афганською, арабською та іншими мовами Сходу, здійснюється за перекладом. Каталогні картки з записами таких документів розставляються до відповідних алфавітних каталогів (якщо переклад зроблено мовою кириличного шрифту, то каталожна картка стоятиме у алфавітному каталозі книг, надрукованих кириличним шрифтом, у разі перекладу видання на одну з мов, основою якої є латинський шрифт, – у каталозі книг, надрукованих латинським шрифтом). На каталожній картці та в бібліографічному записі обов'язково зазначається мова оригіналу.

Алфавітний каталог авторефератів дисертацій

Каталог НБУВ відображає усі автореферати кандидатських і докторських дисертацій, що надійшли до Бібліотеки та були захищені у СРСР і опубліковані починаючи з 1966 року. Автореферати, видані до цього часу, відображені в генеральному алфавітному та читачьому алфавітному (з 1940 р.) каталозі книг, надрукованих кириличним шрифтом, та в генеральному систематичному каталозі.

Оскільки окремий систематичний каталог авторефератів дисертацій у Бібліотеці не ведеться, бібліографічні записи авторефератів залежно від змісту розставляються у відповідні рубрики генерального систематичного каталогу книг.

Алфавітний каталог дисертацій

Каталог відображає докторські та кандидатські дисертації, захищені в наукових установах та вищих навчальних закладах України з 1951 р.

В алфавітному каталозі дисертацій бібліографічні записи кандидатських та докторських дисертацій розміщені в єдиному ряду за авторською ознакою.

Генеральний алфавітний каталог журналів і продовжуваних видань, надрукованих кириличним і латинським шрифтами

Каталог відображає журнали і продовжувані видання, які зберігаються в основному книгосховищі НБУВ. У каталозі зібрані бібліографічні записи під назвою видання або під заголовком колективного автора. Картки у ньому двох видів: зведений бібліографічний запис і специфікація з вміщеними номерами, випусками, томами.

Приклад опису під колективним автором кириличним шрифтом:

Державна архітектурно-будівельна інспекція.
Збірник наукових праць державної архітектурно-будівельної інспекції;
Державна льотна академія.
Вісник державної льотної академії

Варто наголосити на тому, що у прикладі, наведеному вище, при пошуку потрібно опускати перше слово, і в традиційному картковому каталозі бібліографічний запис під колективним автором з першим словом «Державна» стоятиме на друге слово колективу.

Приклад запису під колективним автором латинським шрифтом:

Societas Zoologicae Bohemicae.
Acta Societatis Zoologicae Bohemicae.

Опис під назвою:

Дзвін
Human factors

Ці два види записів в каталозі періодичних видань розставлені в алфавіті заголовків і назв. При зміні назви періодичного видання відомості про нього об'єднуються під останньою назвою, від колишньої назви дається посилальна картка:

Академія наук України.

Вісник... — Київ

Див.

Національна Академія наук України.

Вісник... — Київ

Deutsche Gewässerkundliche Mitteilungen. — Koblenz.
vide

Hydrologie und Wasserbewirtschaftung. — Koblenz.

Окремі випуски, томи продовжуваних видань, які мають власну назву, описуються на монографічному рівні, і в традиційному алфавітному каталозі книг картки розставлено серед інших документів:

Сучасний стан родючості ґрунтів та шляхи їх збереження. — Миколаїв, 2008. — 64 с. — (Наукові праці Миколаївського державного гуманітарного університету ім. П. Могилі. 2008.

— Т. 82, вип. 69 (спец.). Екологія). — Бібліогр. в кінці ст.

Видання типу «Праці», «Наукові записки», «Вісник», а також видання, у назву яких входить повне чи скорочене найменування організації, розставлені під назвою видавничої організації:

Ж70853

Київський національний університет ім. Т. Шевченка.

Інститут журналістики.

Наукові записки Інституту журналістики / В. Різун

(ред.). — Київ, 2000.

(комплектуються з) 2000

Ж 68984

Україна. Парламент. Програма сприяння Парламентові України.

Вісник... — Київ

1996 Ч. 1-3. 4. 5. 6/7. 8. 9.10... 13

Зарубіжні періодичні та продовжувані видання з кириличним шрифтом розміщено в генеральному алфавітному каталозі журналів і продовжуваних видань за зведеним кириличним алфавітом. На картці зазначається посилальна позначка в транскрипції

кириличними літерами до назви видання, мовою якого воно видане.

Наприклад:

Жэньминьвэньсюэ (Народная литература). — Пекин.

див.

Народная литература (Жэньминьвэньсюэ). — Пекин.

В алфавітному генеральному та читацькому каталогах книжкових видань подається інформація лише про певні наявні продовжувані видання з бібліографічним записом на зведеному рівні, і на картці в нижній частині ставиться штамп з відсиланням до генерального алфавітного каталогу журналів та продовжуваних видань. У систематичному каталозі вміщено картки зведеного бібліографічного запису журналів і продовжуваних видань (рис. 2).

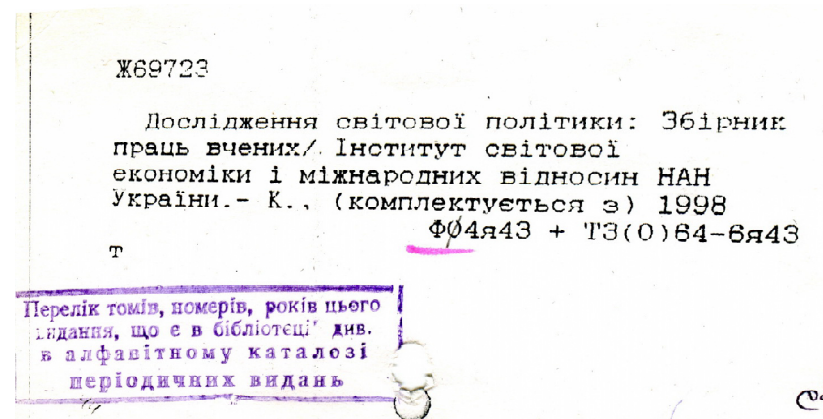

Рис. 2. Зразок картки зі зведеним бібліографічним записом

Зведений алфавітний каталог зарубіжних книг, що надходять до бібліотек установ НАН України

Каталог побудовано двома самостійними алфавітними рядами, які організовано за авторською ознакою. У першому алфавітному ряду зібрано бібліографічні описи книг, надрукованих кириличним шрифтом, у другому – латинським. На каталожній картці з записом кожної книги вказані: мова книги (у верхньому правому кутку картки), сигл бібліотеки НАН України, у фондах якої є дана книга

(в лівому нижньому кутку, в дужках), класифікаційні індекси, що розкривають основний зміст книги (у правому нижньому кутку картки на початку каталогу в окремій шухляді розміщена картотека назв бібліотек установ НАН України та їх умовні позначення (сигли)). Картки в картотеці розміщені у зростаючому порядку цифрових значень сиглів бібліотек НАН України. На картці у верхньому лівому кутку розміщений сигл бібліотеки, в якій знаходиться книга, назва бібліотеки установи та її адреса.

СИСТЕМАТИЧНИЙ КАТАЛОГ

Систематичний каталог – бібліотечний каталог, в якому картки з бібліографічними записами книг розміщено за галузями знання, а в межах кожної галузі – у послідовності від загальніших поділів до конкретніших відповідно до певної системи бібліотечної класифікації (у НБУВ – Бібліотечно-бібліографічна класифікація *).

Систематичний каталог НБУВ розкриває зміст бібліотечного фонду та надає інформацію про наявні видання з тієї чи іншої галузі знання, з того чи іншого питання. Виконує всі кумулятивні функції, які притаманні бібліотечним каталогам: фондівідображувальну, науково-інформаційну, інформаційно-пошукову, освітню, пізнавальну тощо.

Фондівідображувальна функція систематичного каталогу полягає в тому, що він практично є галузевим реєстром документів, які зберігаються у фондах НБУВ. У процесі пошуку в масиві бібліографічних записів читач отримує інформацію про наявність у бібліотеці документів з тієї чи іншої галузі знання (а саме це і є інформаційно-пошуковою функцією систематичного каталогу). Тобто до цього каталогу читач звертається, щоб дізнатися, яка література з певної тематики є у фондах бібліотеки, підібрати документи відповідно до теми свого наукового дослідження або для освітньої та пізнавальної потреби.

У систематичному каталозі НБУВ відображено бібліографічні записи таких документів:

- *книги та брошури;*
- *збірники неперіодичного характеру;*
- *автореферати кандидатських та докторських дисертацій;*
- *альбоми художнього мистецтва;*

* Бібліотечно-бібліографічна класифікація (ББК) – бібліотечна класифікація документів, заснована на системі таблиць ідентифікаторів. Основна таблиця класифікації визначає галузі знань, до яких можна віднести ті або інші видання, і побудована за ієрархічним принципом. Основні розділи включають загальне і міждисциплінарне знання, природничі, прикладні, суспільні та гуманітарні науки, а також літературу універсального змісту.

- мікрокниги, фотокопії (в тому числі й ксерокопії) всіх перелічених вище видань;
- дисертації (кандидатські та докторські);
- продовжувані видання, які збираються у каталогах журналів і продовжуваних видань (генеральний систематичний каталог містить лише посилальні картки з коротким описом видання);
- окремі томи та випуски продовжуваних видань, які мають індивідуальну назву, представлені індивідуальними або аналітичними бібліографічними описами;
- видання на електронних носіях.

Генеральний систематичний каталог

Складниками генерального систематичного каталогу НБУВ є:

◎ Генеральний систематичний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом (з XVII ст.).

Містить каталожні картки з бібліографічними записами, які надруковано (створено) кириличним шрифтом (тобто українською, білоруською, болгарською, македонською, російською, сербською мовами).

◎ Генеральний систематичний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом (з XVIII ст.).

Включає каталожні картки з бібліографічними записами різних видів документів, надрукованих іноземними мовами, незалежно від того, на яких носіях інформації вони представлені.

◎ Систематичний каталог журналів і видань надрукованих кириличним шрифтом (з XIX ст.) та Систематичний каталог журналів і продовжуваних видань, надрукованих латинським шрифтом (з XX ст.).

Включають каталожні картки з бібліографічними записами журналів, періодичних та продовжуваних видань.

◎ Систематичний каталог дисертацій (з 1951 р.).

Зосереджено каталожні картки з бібліографічними записами дисертаційних робіт з певної тематики.

◎ Систематичний каталог історичних зібрань і бібліотечних колекцій основного книгосховища та Систематичний каталог книг для службового користування

Для користування службовими каталогами потрібно оформити спеціальний дозвіл.

◎ Зведений систематичний каталог зарубіжних книг, що надходять до фондів бібліотек наукових установ НАН України (з 60-х рр. XX ст. – дотепер).

Алфавітні та систематичні каталоги посідають провідне місце в бібліотечній інформаційно-пошуковій системі.

Відповідно до системи ББК кожний систематичний каталог налічує 28 основних розділів. Основні розділи представлено системою нумерації, яка починається буквеним символом кириличного алфавіту (таблиця).

Таблиця

Основні розділи систематичного каталогу НБУВ

Позначення основних розділів каталогу	Назви основних розділів каталогу
А	Загальнонаукове та міждисциплінарне знання
Б	Природничі науки в цілому
В	Фізико-математичні науки
Г	Хімічні науки
Д	Науки про Землю
Е	Біологічні науки
Ж	Техніка. Технічні науки в цілому
З	Енергетика. Радіоелектроніка
И	Гірнична справа

Позначення основних розділів каталогу	Назви основних розділів каталогу
К	Технологія металів. Машинобудування. Приладобудування
Л	Хімічна технологія. Хімічні і харчові виробництва
М	Технологія деревини. Виробництва легкої промисловості. Поліграфічне виробництво. Фотокінотехніка
Н	Будівництво
О	Транспорт
П	Сільське і лісове господарство. Сільськогосподарські і лісогосподарські науки
Р	Охорона здоров'я. Медичні науки
С	Суспільні науки в цілому
Т	Історія. Історичні науки
У	Економіка. Економічні науки
Ф	Політика. Політична наука
Х	Держава і право. Юридичні науки
Ц	Воєнна наука Військова справа.
Ч	Культура. Наука. Освіта
Ш	Філологічні науки. Художня література
Щ	Мистецтво
Э	Релігія. Атеїзм
Ю	Філософські науки. Психологія
Я	Література універсального змісту

Кожний розділ поділяється на підрозділи. Підрозділи позначають приєднанням до великої літери цифрового позначення від 0 до 9. Це дозволяє висвітлити кожен, навіть найдрібнішу, сферу людської діяльності класифікаційним індексом.

Класифікаційний індекс – умовне (літерне, цифрове або мішане) позначення поділів будь-якої системи класифікації, за якою організується (індексується) інформаційний ресурс.

Підрозділи складаються з рубрик, в яких відображається тематика інформаційних ресурсів.

Рубрики, своєю чергою, поділяються на відповідні підрубрики, в яких детальніше розкрито ті чи інші питання певної тематики:

Розділ **Н Будівництво**
 Підрозділ **Н1 Теоретичні основи будівництва**
 Рубрика **Н12 Будівельна механіка**
 Підрубрика **Н12.020.5 Розрахункове визначення надійності в будівельній механіці**

Принципи побудови розділів і підрозділів систематичних каталогів НБУВ, відкриття нових рубрик, деталізація існуючих рубрик, розміщення в них каталожних карток з бібліографічними записами у межах окремої рубрики, оформлення та користування ними виконуються відповідно до загальної методики ведення каталогу НБУВ.

Організація

генерального систематичного каталогу

Організація генерального систематичного каталогу (далі ГСК) розпочинається з формування його розділів. Це практично означає групування в одному місці карток, що мають один і той самий класифікаційний індекс. Формування розділів передбачає також їхню деталізацію. Чим більше карток зосереджено за роздільником, тим складнішим є процес пошуку потрібного документа.

На деяких картках систематичного каталогу, крім шифру та бібліографічного опису, проставлені сигли (позначки) про місцезнаходження документа у бібліотеці (її відділ, підрозділ, читальний зал) (рис. 3, 4).

Тарифні переговори в рамках Світової організації торгівлі: Навч. посібник/ А.Саул, В.В.Вашенко, М.П.Гармаш та ін.; В.Т.Пятницький (ред.); Українсько-Європейський консультативний центр, Українська академія зовнішньої торгівлі.- К.: UEPLAC: YAZT, 2001.- 92 с.: табл. ISBN 966-7666-07-7 Y584.30-650 + Y584.30-866 + X916.14 я7

Рис. 3. Зразок каталожної картки з бібліографічним записом читального залу відділу фонду ООН

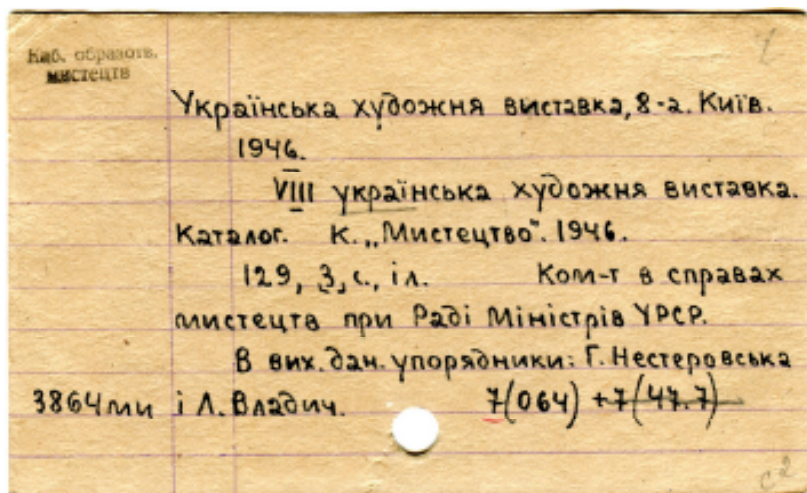

Рис. 4. Зразок рукописної каталожної картки з бібліографічним записом кабінету образотворчого мистецтва (нині читальний зал образотворчих мистецтв)

На рис. 3 і 4 у лівому верхньому кутку вказано, в якому відділі, залі, кабінеті зберігається даний документ. У першому прикладі

(рис. 3) – залі ООН (нині читальному залі відділу фонду ООН), у другому прикладі (рис. 4) – кабінеті образотворчого мистецтва (нині читальний зал образотворчих мистецтв)), до яких, відповідно, слід звернутися, щоб отримати потрібний документ.

Картки зосереджені в каталожних шухлядах. Кожна шухляда має етикетку з переліком основних рубрик, які у ній містяться, та порядковий номер, за яким вони розташовані у каталожній шафі (рис. 5).

П064 ЕРОЗІЯ ҐРУНТУ І БОРОТЬБА З НЕЮ
П064.6 Водна ерозія (змив і розмив ґрунтів) і боротьба з нею
П064.7 Вітряна ерозія (видування) і боротьба з нею
57

Рис. 5. Зразок етикетки на каталожному ящику

Для зручності пошуку необхідної галузі знання етикетку, на якій зазначено початок нового розділу чи підрозділу, як правило, виділяють окремим кольором.

Всередині кожної шухляди знаходяться роздільники, які містять інформацію про розділ, підрозділ, рубрику чи підрубрику. Для зручності користування ГСК застосовують роздільники різної форми.

Роздільники з виступом по центру застосовують для виділення основних розділів. На них, як правило, вказують повну назву головного розділу і перелік основних підрозділів, які є його структурними складниками (рис. 6).

Лівосторонні та правосторонні роздільники використовують для відокремлення основних підрозділів та рубрик (рис. 7, 8).

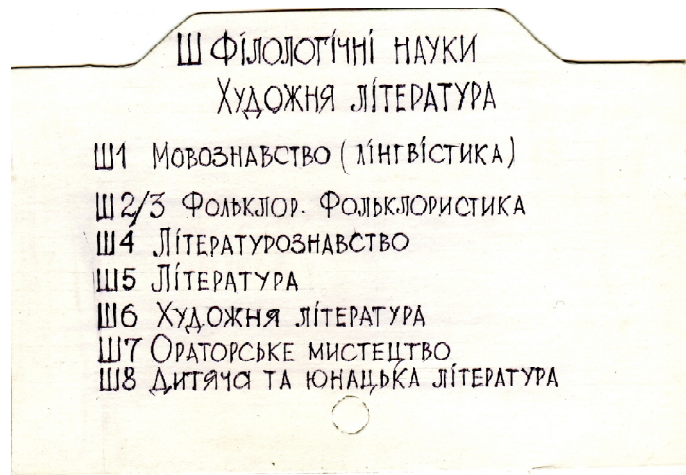

Рис. 6. Зразок центрального роздільника

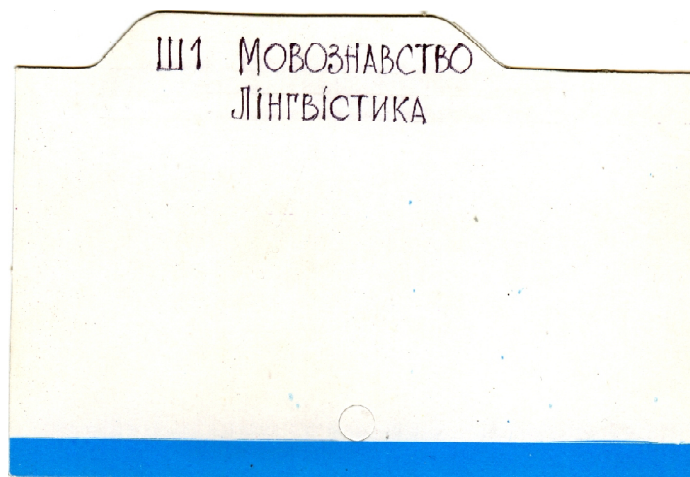

Рис. 7. Зразок лівостороннього роздільника

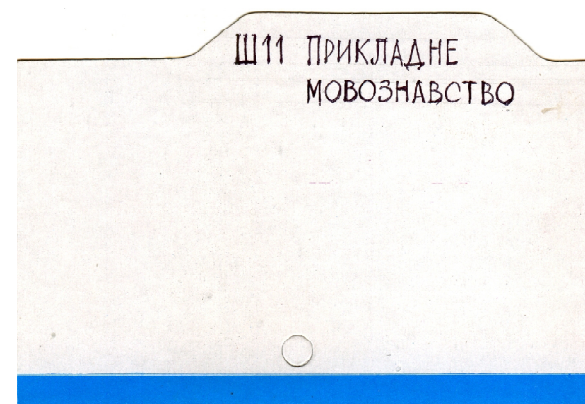

Рис. 8. Зразок правостороннього роздільника

Для детальніших рубрик і підрубрик використовують **роздільники, зрізані** відповідно до існуючої системи роздільників. На роздільниках зазначають класифікаційний індекс та заголовок рубрики. У разі необхідності містяться методичні вказівки та посилання.

Методичні вказівки уточнюють тематичний зміст рубрик і порядок розташування матеріалу на рівнях ієрархії тощо.

Посилання зазначає часткове пересічення змісту між рубриками, установлює тематичні зв'язки між рубриками, визначає суміжні за характером поділи (рис. 9).

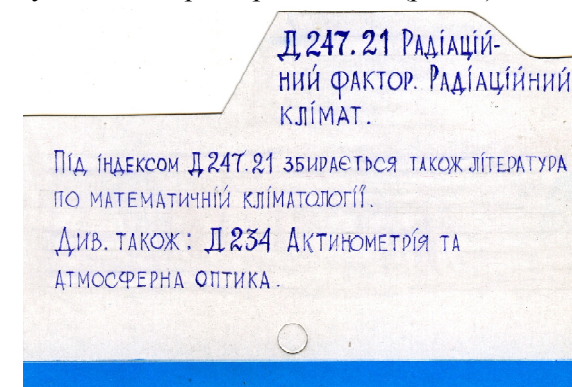

Рис. 9. Зразок правостороннього зрізаного роздільника

При застосуванні у ГСК роздільників дотримується логічна підпорядкованість поділів основних та допоміжних таблиць ББК.

Картки з бібліографічними записами розставлені за встановленими правилами в певному порядку – групами всередині одного класифікаційного поділу. Групи відокремлюються одна від одної роздільниками різної форми. За одним роздільником зібрано, як правило, близько 40 записів, які далі розставляються за абеткою. У разі наявності в каталозі декількох перевидань одного документа їх розставляють у зворотно-хронологічному порядку.

Правила користування генеральним систематичним каталогом

До ГСК потрібно звертатися у разі:

- якщо необхідно підібрати літературу за певною темою, питанням чи предметом;
- коли потрібно встановити автора та назву книги певної тематики.

Бібліографічні записи у ГСК розташовуються у логічній послідовності від загального до часткового (конкретного). Тому пошук літератури у ГСК є багатоступінчастим (рис. 10):

Рис. 10. Порядок пошуку інформації у ГСК

У наведеному прикладі:

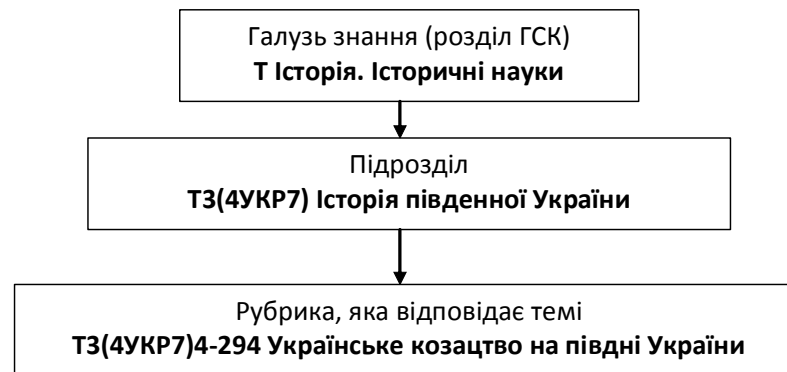
галузь знання – фізика, хімія, технічні науки, історія тощо;

головне питання – історія України, українська мова, переробка деревини, мостобудування, добування корисних копалин тощо;

джерело інформації – навчальні посібники, періодичні чи продовжувані видання, збірники праць, календарі, альманахи, бібліографічні видання тощо.

Для того щоб знайти необхідну інформацію, потрібно чітко визначитися, до якої галузі знання належить тема пошуку. Визначившись із галуззю, слід знайти у каталожній шафі шухляду, де зібрані бібліографічні записи документів відповідної тематики. Крім основного розділу треба ознайомитися з підрозділами і знайти саме той, який відповідає запиту.

Наприклад, якщо темою пошуку є козацтво на півдні України, то пошук слід здійснити в такій послідовності:

Якщо потрібно знайти інформацію з історії якоїсь галузі чи предмета, пошук здійснюють у тому розділі, до якого належить відповідна галузь чи предмет:

1) документи з історії медицини збираються у розділі

Р Охорона здоров'я. Медичні науки

під рубрикою

Р.2 Історія медицини;

2) документи з історії образотворчого мистецтва слід шукати у розділі

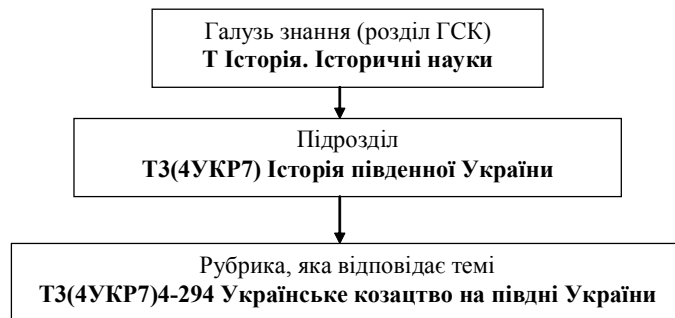
Щ Мистецтво

під рубрикою

Щ103 Історія образотворчого мистецтва.

Пошук інформації також можна здійснювати за територіальними, загальними та спеціальними типовими поділами.

Територіальні типові поділи призначаються для відтворення географічних аспектів і дають змогу досягти одноманітності у побудові регіональних розділів систематичного каталогу. За позначенням це – цифрові або мішані індекси, що записуються у круглих дужках ():

- 0 Весь світ. Всі країни в цілому. Арктика. Антарктида
- 4 Європа
- 5 Азія
- 6 Африка
- 7 Америка
- 8 Австралія та Океанія
- 9 Світовий океан. Океани та моря

Назви країн у межах кожного континенту розміщено за алфавітом (за винятком України, яка розміщена серед європейських країн поза алфавітом – першою):

- (4УКР) Україна
- (4ВЕЛ) Великобританія
- (4ІРЛ) Ірландія
- (5КИТ) Китай
- (6АЛЖ) Алжир
- Історія Європи – ТЗ(4)
- Історія України – ТЗ(4УКР)

У межах кожної країни можуть бути виокремлені столиці держав, центри країв, автономних республік, областей та округів, неадміністративні території, адміністративно-територіальні одиниці, океани, моря, полюси тощо:

- (4УКР-4ЛВВ) Львівська область
- (4УКР-2К) місто Київ
- (4УКР-6КРИ-2С) місто Сімферополь
- (45УКР3,3) Українські Карпати

Загальні типові поділи – це поділи, які застосовують в усіх або декількох розділах класифікації з метою однакового позначення і розміщення однотипної літератури. Вони позначаються малими літерами алфавіту:

- г Історія
- д Персоналії
- е Організація науки, управління, економіка, статистика у цілому
- н Організація та охорона праці
- п Кадри. Професії. Спеціальності
- р Вивчення та викладання науки, предметів. Спеціальна освіта
- я1 Бібліографія
- я2 Довідкові видання
- я3 Статистичні матеріали
- я4 Серії. Збірники. Зібрання творів
- я6 Ілюстровані видання
- я7 Навчальні видання
- я8 Нормативно-виробничі видання
- я9 Науково-популярні видання

Отже, поділ документів у межах теми за типами видань полегшує і прискорює пошук необхідних документів.

Наприклад, якщо потрібно знайти навчальні видання з математики, то пошук здійснюють таким чином:

- Розділ ГСК** – В1 Математика
- Рубрика** – В1 я7 Навчальні видання з математики.

Документ, у якому висвітлюється життя і діяльність окремої особи, у ГСК виділяють за допомогою загального типового поділу «д Персоналії». Персоналії у будь-якому розділі ГСК позначаються маленькою літерою «д». Винятком може бути лише

розділ «Ш5/6 Література. Літературознавство» та «Ч21 Наука».

Наприклад:

документи про Вернадського Володимира Івановича слід шукати у таких розділах:

- як **природознавця** –
«Б.д(4УКР) Вернадський В. І.»
- як **президента Української академії наук** –
«Ч214(4УКР)711-21 Вернадський В. І.»
- як **вченого і громадського діяча** –
«Ч213(4УКР)6-8 Вернадський В. І.»;
- як **геолога** – ДЗ д(45УКР) Вернадський В. І.

На каталожній картці прізвище видатної людини (персоналію) підкреслюють, а всередині шухляди, якщо карток зібралось багато, розділяють центральним зрізаним роздільником, на якому вказано прізвище та ініціали особи (рис. 11).

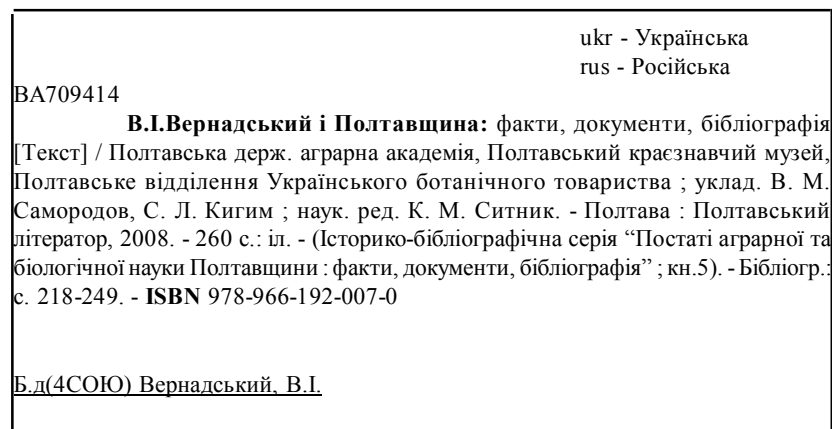

Рис. 11. Зразок каталожної картки
з повним бібліографічним записом про персону

Спеціальні типові поділи допомагають деталізувати матеріали за ознаками, що притаманні окремим наукам або галузям практичної діяльності. Спеціальні типові поділи приєднують в кінці класифікаційного індексу через дефіс (-).

Наприклад, спеціальний типовий поділ «-1»:

для технічних наук означає **Теоретичні основи.
Дослідження;**

для підрозділу П040 Удобрення – **Система удобрення;**
для спеціальних клінічних розділів медицини –

Етіологія і патогенез

1) Рубрика Р410-1,
де Р410 Хвороби системи кровообігу
-1 Етіологія і патогенез (фактори які спричиняють
утворення даних хвороб).

2) Рубрика М130.33-1,
де М130.33 Сушіння деревини
-1 Теорія сушіння деревини

Послідовність пошуку інформації у систематичному каталозі:

1. Сформулюйте тему пошуку.
2. Знайдіть відповідний розділ знання за позначеннями на табличках, які розміщено на каталожних шафах.
3. Знайдіть необхідний розділ (рубрику, підрубрику) за етикетками шухляд каталожних шаф.
4. Здійсніть пошук документів за назвами рубрик, позначених на роздільниках.

Всі перелічені кроки пошуку інформації у генеральному систематичному каталозі згруповано у блок-схему (Додаток 2).

Алфавітно-предметний покажчик до генерального систематичного каталогу

З метою полегшення пошуку документів у НБУВ до деяких розділів ГСК складено алфавітно-предметний покажчик.

Алфавітно-предметний покажчик – абетковий перелік усіх понять (предметів), про які збираються документи в конкретному розділі систематичного каталогу, що супроводжуються індексом розділів ББК, де містяться ці документи.

Основна його функція – полегшити читачеві пошук потрібного розділу ГСК, в якому він знайде бібліографічні записи документів за його запитом.

Кожне найменування представлено в покажчику окремою карткою. На картці після назви зазначено класифікаційний індекс відповідного підрозділу систематичного каталогу, де зібрана література про даний предмет:

Дипломатія – X913.1

Назва предмета може бути сформована як одним словом (іменником), так і словосполученням (іменник з прикметником або числівником)

або

Державний устрій України – X809(4Укр)7

Визначивши індекс теми, потрібно переписати його і за системою оформлення каталогу (на каталожних шафах етикетки та роздільники) знайти необхідні розділи.

Алфавітно-предметний покажчик знаходиться в окремих шухлядах у кінці розділу, до якого він складений. На даний час у НБУВ алфавітно-предметний покажчик створено до таких розділів:

Е Біологічні науки

П Сільське і лісове господарство. Сільськогосподарські і лісогосподарські науки

Р Охорона здоров'я. Медичні науки

С Суспільні науки в цілому

Х Держава і право. Юридичні науки

Ш Філологічні науки. Художня література

Щ Мистецтво

Э Релігія. Атеїзм

Ю Філософські науки. Психологія

Картки з рубриками алфавітно-предметного покажчика розташовані за алфавітом перших слів та правилами розстановки алфавітного каталогу.

Пошук термінів, понять та предметів в алфавітно-предметному покажчику слід розпочинати у такій послідовності:

1. Визначити тему пошуку.
2. З назви теми виділити ключове слово (одночасно воно може бути наочною рубрикою).
3. Знайти його в алфавітно-предметному покажчику та виписати індекс, який відповідає даній рубриці.
4. Продовжити пошук документів (джерела інформації) за темою у генеральному систематичному каталозі (при цьому потрібно завжди пам'ятати, що рубрика (ключове слово) буде присутня в алфавітно-предметному покажчику, якщо в каталозі на дану тему є декілька книг і виділений розділ або рубрика).

Генеральний систематичний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом

До цього каталогу включені картки з бібліографічними записами книг, надрукованих латинським шрифтом.

Картки на книги китайською, корейською та іншими мовами народів Сходу даються в перекладі на українську або російську мову і розташовуються у відповідних рубриках разом з картками, надрукованими латинським шрифтом.

Головні розділи та підрозділи каталогу книг, надрукованих латинським шрифтом, принципи його побудови, оформлення, користування, розміщення бібліографічних записів у межах окремої рубрики – такі самі, як і в генеральному систематичному каталозі книг, надрукованих кириличним шрифтом.

Систематичний каталог дисертацій

Систематичний каталог дисертацій організовано за аналогією до генерального систематичного каталогу. Розстановку карток з бібліографічним записом дисертаційних робіт здійснюють в алфавітній послідовності за прізвищем автора.

З усіх питань користування каталогами потрібно звертатися до чергового консультанта-бібліографа систематичних каталогів.

КАТАЛОГИ СПЕЦІАЛІЗОВАНИХ ВІДДІЛІВ ТА ЧИТАЛЬНИХ ЗАЛІВ

Фонди НБУВ відображаються у загальному алфавітному та систематичному каталогах, а також у каталогах спеціалізованих відділів і залів.

Корпус НБУВ за адресою Голосіївський проспект, 3.

Перелік підрозділів-фондоутримувачів:

- читальний зал відділу довідково-бібліографічного обслуговування;
- читальний зал відділу комплексного бібліотечного обслуговування;
- читальний зал Фонду Президентів України;
- читальний зал періодичних видань;
- читальний зал бібліотекознавчої літератури;
- читальний зал відділу фонду ООН;
- читальний зал картографічних видань;
- читальний зал дисертацій та документів на мікроносіях;
- читальний зал Австрійської бібліотеки;
- читальний зал бібліотеки Ісламської Республіки Іран;
- читальний зал бібліотеки Китайської Народної Республіки.

Корпус НБУВ за адресою вул. Володимирська, 62.

Перелік підрозділів-фондоутримувачів:

- читальний зал відділу бібліотечних зібрань та історичних колекцій;
- читальний зал відділу газетних фондів;
- читальний зал відділу зарубіжної україніки;
- читальний зал відділу музичних фондів;
- читальний зал відділу образотворчих мистецтв;
- читальний зал відділу стародруків та рідкісних видань;
- читальний зал відділу фонду юдаїки;
- читальний зал інституту архівознавства;
- читальний зал фондів рукописної спадщини.

ПРАВИЛА ЗАМОВЛЕННЯ ДОКУМЕНТІВ

Для того щоб отримати необхідне видання з основного книгосховища, потрібно оформити бланк читацького замовлення. На кожен назву книги подається окреме замовлення, в якому необхідно власноруч вказати номер читацького квитка, дату заповнення, шифр книги, прізвище автора, назву, рік та місце видання (рис. 12).

Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського	ВІДПОВІДЬ КНИГОСХОВИЩА:
№ чит. квитка <u>4-128347-у</u>	За № _____
Дата <u>26.05.2014</u>	За відділом _____
ШИФРИ: <u>BC 55041</u>	ШИФРИ: <u>BC 55041</u>
Автор <u>Гнатів В.С.</u>	Автор <u>Гнатів В.С.</u>
Назва <u>Архивные ресурсы Украины</u>	Назва <u>Архивные ресурсы Украины</u>
<u>Л. 2012</u>	<u>Л. 2012</u>
Рік вид., том, вип., № журн.	Рік вид., том, вип., № журн.
Прізвище чит. <u>Моложко</u>	Прізвище чит. <u>Моложко</u>
Вид. оа. _____	Вид. оа. _____
Підпис бібліотекаря _____	Дата <u>26.05.2014</u>
	№ чит. квитка <u>4-128347-у</u>

Рис. 12. Зразок заповнення бланку на замовлення книги

Якщо видання багатотомне, то на кожний том заповнюється окремий бланк замовлення. У вимозі на періодичні видання вказують його назву або заголовок, рік, випуск, номер (рис. 13).

Національна бібліотека України імені В.І.Вернадського	ВІДПОВІДЬ КНИГОСХОВИЩА:
№ чит. квитка <u>4-3267-8</u>	За № _____
Дата <u>24.05.2014</u>	За відділом _____
ШИФРИ: <u>КС 26988</u>	ШИФРИ: <u>КС 26988</u>
Автор _____	Автор _____
Назва <u>Український фізичний журнал</u>	Назва <u>Український фізичний журнал</u>
<u>2013 N 1-12</u>	<u>2013 N 1-12</u>
Рік вид., том, вип., № журн.	Рік вид., том, вип., № журн.
Прізвище чит. <u>Мішко</u>	Прізвище чит. <u>Мішко</u>
Вид. оа. _____	Вид. оа. _____
Підпис бібліотекаря _____	Дата <u>24.05.2014</u>
	№ чит. квитка <u>4-3267-8</u>

Рис. 13. Зразок заповнення бланку на замовлення періодичного видання

До позначення шифру входить літера, що визначає формат книги і число, яке є порядковим номером книги на полиці. Оскільки шифр вказує місце знаходження книги на полиці книгосховища, необхідно, заповнюючи бланк замовлення, писати чітко і правильно, розбірливим почерком, що забезпечить швидке отримання документа.

При замовленні літератури допускається вказувати декілька шифрів на книгу, що забезпечить видачу рідкісних видань або тих, що користуються попитом серед читачів.

На літературу, видану до 1940 року, читачі можуть подавати до центрального пункту прийому замовлень бланк замовлення на документи без шифру, якщо немає можливості скористатись сканованим генеральним алфавітним каталогом, який представлений на сайті бібліотеки.

Читальний зал обслуговування користувачів за каталогами

До читального залу обслуговування користувачів за каталогами входить упорядкована система каталогів НБУВ. Система каталогів залу – це інформаційно-пошукова система традиційного бібліотечного типу, яка забезпечує читачів, бібліотекарів та бібліографів творами друку з різних галузей знань.

У читальному залі здійснюється оперативне інформаційно-бібліографічне обслуговування на основі читацьких традиційних каталогів. До системи традиційних карткових каталогів читального залу обслуговування користувачів за каталогами входять каталоги та картотеки для читачів і каталоги та картотеки службового користування, про які йшлося вище.

Для задоволення читацьких потреб чергові консультанти з каталогів використовують при пошуку документів каталоги та картотеки службового користування.

Проводяться індивідуальні і групові екскурсії каталогами і картотеками залу. Читачам надається науково-методична допомога з пошуку інформації з усіх галузей знань та послуги Wi-Fi. Здійснюється ознайомлення з електронними ресурсами НБУВ та можливістю їх використання.

*За консультаціями та порадами щодо користування каталогами слід звертатися до **чергового консультанта-бібліографа**.*

Довідки про наявність документів у фондах НБУВ можна отримати, зателефонувавши до сектору обслуговування за каталогами НБУВ за тел. **(044) 524-85-03** або скористатися електронною поштою **reference@nbuv.gov.ua**.

*У разі відсутності документів у фондах НБУВ їх можна замовити через відділ міжбібліотечного абонементу (МБА) з інших бібліотек України або інших країн електронною поштою (**mba@nbuv.gov.ua**; **mba_nbuv@ukr.net**). Послуги, які надаються відділом МБА, див. на порталі НБУВ (Про бібліотеку; Структура; Центр науково-бібліографічної інформації; Відділ міжбібліотечного абонементу).*

Список використаних джерел

1. Алфавитно-предметный указатель к систематическому каталогу : пособие для библиотекарей / сост. Т. П. Мишина [и др.]; отв. ред. Э. Р. Сукиасян ; Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина. – М. : Книга, 1981. – 160 с.
2. Бібліографічний запис. Бібліографічний опис. Загальні вимоги та правила складання: (ГОСТ 7.1–2003, IDT) : ДСТУ ГОСТ 7.1:2006. – Київ : Держспоживстандарт України, 2007. – III, III, 47 с. – (Система стандартів з інформації, бібліотечної та видавничої справи).
3. Каталоги и картотеки / Харьков. гос. науч. б-ка им. В. Г. Короленко; сост. : Н. П. Агаркова [и др.]. – Харьков, 1987. – 40 с.
4. Каталоги Центральной научной библиотеки : справочник / АН УССР, Центральная научная библиотека; сост. : А. П. Дараган, М. Я. Каганова ; отв. ред. Ф. З. Шимченко. – Киев : Наук. думка, 1981. – 78 с.
5. *Кугот А. А.* Центральна наукова бібліотека Академії наук УРСР : довідник / А. А. Кугот ; відп. ред. С. К. Гутянський ; АН УРСР, Центр. наук. б-ка. – Київ : Наук. думка, 1973. – 87 с.
6. Организация, ведение и редактирование систематических каталогов и алфавитно-предметных указателей к ним в Государственной библиотеке СССР имени В. И. Ленина : инструкции и метод. рекомендации / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина, Отд. сист. и предм. каталогов ; сост. : В. Д. Сиднева (рук.) [и др.] ; отв. ред. Э. Р. Сукиасян. – 2-е изд., доп. и перераб. – М., 1986. – 128 с.
7. Путівник алфавітними каталогами Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; упоряд. М. С. Дідик ; наук. ред. Т. Б. Паславський. – Львів, 2004. – 28 с.
8. Систематический каталог : практ. пособие / Гос. б-ка СССР им. В. И. Ленина ; сост. Э. Р. Сукиасян. – М. : Кн. палата, 1990. – 182 с.
9. *Сороковська С. В.* Путівник по каталогах Державної публічної бібліотеки Академії наук Української РСР / С. В. Сороковська, З. І. Руда ; АН УРСР, Держ. публ. б-ка АН УРСР. – Київ : Вид-во Акад. наук УРСР, 1962. – 43 с.
10. *Сташко М. В.* Російсько-український словник бібліотечно-бібліографічних термінів : близько 6700 термінів / М. В. Сташко ; Держ. ун-т «Львів. політехніка», Наук.-техн. б-ка. – 2-ге вид., перероб. і доповн. – Львів : БаК, 1996. – 200 с.

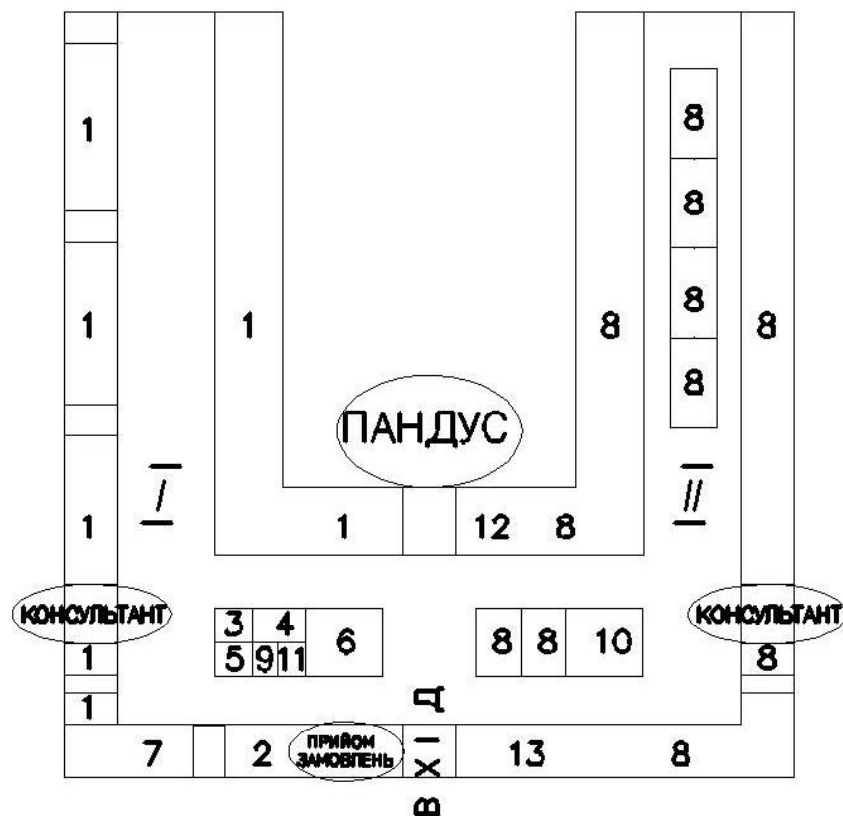
11. *Сукиасян Э. Р.* Библиотечные каталоги : метод. материалы / Э. Р. Сукиасян. – М. : Профиздат, 2002. – 191 с. – (Сер. «Современная библиотека» ; вып. 19).

12. Центральная научная библиотека имени В. И. Вернадского Академии наук Украинской РСР : крат. путеводитель / АН УССР, Центр. науч. б-ка им. В. И. Вернадского ; сост. А. А. Свобода ; отв. ред. М. С. Ракушина. – Киев, 1989. – 16 с.

13. Як користуватися систематичними каталогами Львівської наукової бібліотеки ім. В. Стефаника НАН України : путівник / НАН України, Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника ; уклад. Т. В. Алексеева ; наук. ред. Т. Б. Паславський. – Львів, 2006. – 21 с.

Додаток 1

Додаток 1

I. Алфавітні каталоги

II. Систематичні каталоги

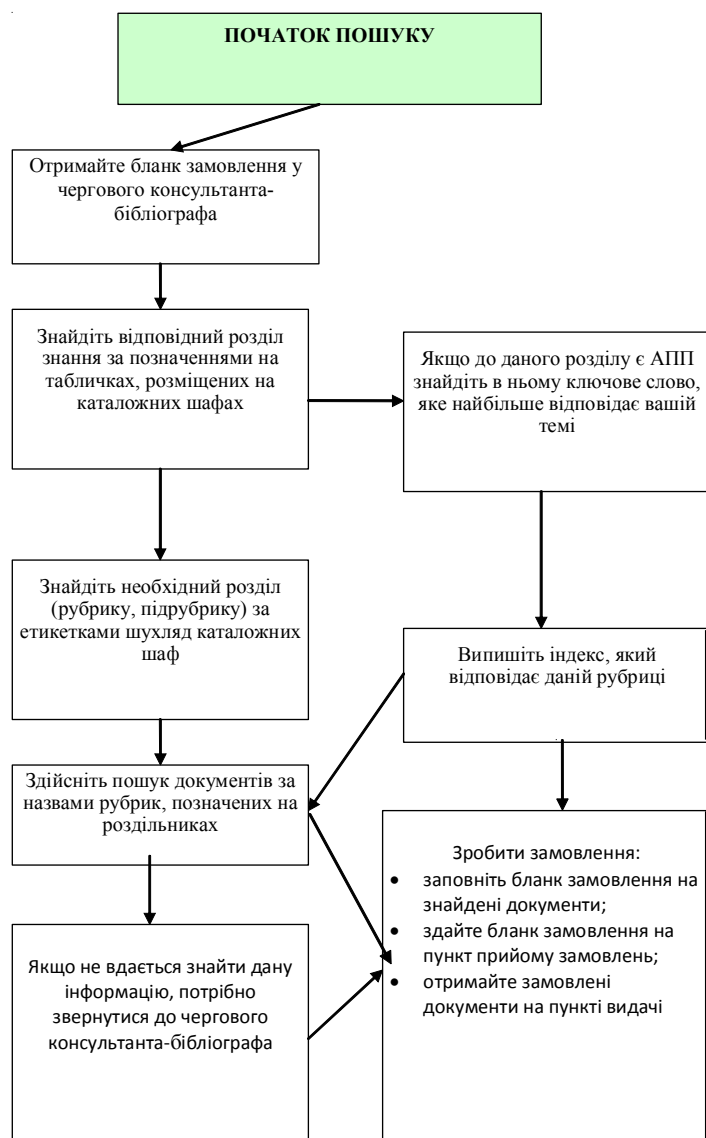
1. Алфавітний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом (з 1940 р.).

1. Систематичний каталог книг, надрукованих кириличним шрифтом (з XIX ст.).

2. Алфавітний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом (з XIX ст.).
3. Алфавітний каталог журналів і видань, що продовжуються, надрукованих кириличним шрифтом (з XIX ст.).
4. Алфавітний каталог журналів і видань, що продовжуються, надрукованих латинським шрифтом (з XIX ст.).
5. Алфавітний каталог дисертацій (з 1951 р.).
6. Алфавітний каталог авторефератів дисертацій (з 1966 р.).
7. Зведений алфавітний каталог зарубіжних книг, що надходять до фондів бібліотек наукових установ НАН України (з 60-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.).

2. Систематичний каталог журналів і видань, що продовжуються, надрукованих кириличним шрифтом (з XIX ст.).
3. Систематичний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом (з XIX ст.).
4. Систематичний каталог журналів і видань, що продовжуються, надрукованих латинським шрифтом (з XIX ст.).
5. Систематичний каталог дисертацій (з 1951 р.).
6. Зведений систематичний каталог зарубіжних книг, що надходять до фондів бібліотек наукових установ НАН України (з 60-х рр. XX ст. – поч. XXI ст.).

**Блок-схема пошуку інформації
у генеральному систематичному каталозі НБУВ**

ЗМІСТ

Вступ	3
Система каталогів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського	5
Центральна система каталогів Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського	6
Алфавітний каталог	7
Правила розміщення карток в алфавітному каталозі	8
Генеральний алфавітний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом	15
Алфавітний каталог авторефератів дисертацій	16
Алфавітний каталог дисертацій	17
Генеральний алфавітний каталог журналів і продовжуваних видань, надрукованих кириличним і латинським шрифтом	17
Зведений алфавітний каталог зарубіжних книг, що надходять до бібліотек установ НАН України	19
Систематичний каталог	21
Генеральний систематичний каталог	22
Організація генерального систематичного каталогу	25
Правила користування генеральним систематичним каталогом	30
Алфавітно-предметний покажчик до генерального систематичного каталогу	35
Генеральний систематичний каталог книг, надрукованих латинським шрифтом	37
Систематичний каталог дисертацій	37
Каталоги спеціалізованих відділів та читальних залів	38
Правила замовлення документів	39
Читальний зал обслуговування користувачів за каталогами	41
Список використаних джерел	42
Додатки	
Додаток 1. Схема розміщення каталогів у НБУВ	44
Додаток 2. Блок-схема пошуку інформації у Генеральному систематичному каталозі НБУВ ...	46

Науково-довідкове видання

**Карткові каталоги
в системі науково-інформаційних ресурсів
Національної бібліотеки України
імені В. І. Вернадського**

Методичний посібник

Укладачі
Г. А. Кузьменко
Т. П. Медвідь

Редактор Н. М. Маслакова
Комп'ютерна верстка Л. І. Загородня
Комп'ютерний набір Г. А. Кузьменко, Т. П. Медвідь

Підп. до друку 15.12.15. Формат 60х84/₁₆.
Друк офс. Ум. друк. арк. 2,79.
Обл.-вид. арк. 1,52. Наклад 100 прим. Зам. № 33.

Видруковано у Національній бібліотеці України
імені В. І. Вернадського.
Голосіївський просп., 3, Київ 03039 Україна

Свідоцтво про внесення суб'єкта видавничої справи
до Державного реєстру видавців, виготівників
і розповсюджувачів видавничої продукції
ДК №1390 від 11.06.2003 р.